

זה הדבר

زوهدبرخ ZO HADEREKH

גיליון 31, 8 באוגוסט 2018

ביבי בלחץ

נתניהו לא שיער שבעקבות חוק הלאום הגזעני יתעורר זעם המוני; יש להפיל את ממשלתו

זועמים על התנהלותו, על מדיניות ממשלתו ועל נהנתנותו ושליחת ידיו לכספי הציבור. נכון, לא כל היוצאים להפגין מסכימים ביניהם על הכול, אך את כולם מתחילה לאחד המחשבה לפיה נתניהו חייב ללכת. חנין המשיך: "במאבק משותף של ציבורים שונים, בכל החזיתות ובכל הארץ, נוכל להוריד אותו מהשלטון, לבטל את חוקי האפליה, להפסיק את חגיגת השחיתות ולהתקדם לקראת מקום טוב יותר לכולנו".

משהו התקלקל במכונת ההסתה והשיסוי המשומנת היטב של בנימין נתניהו. ה"קלקול" הוא הזעם שמעוררת מדיניותו. בתחילת השנה ניסו נתניהו ועמיתיו בממשלת הימין לגרש רבבות פליטים אפריקאים. הזעם בקרב תומכי הדמוקרטיה והמתנגדים לגזענות הניע רבבות לרחובות. מאוחר יותר, הייתה סיבת הזעם אפליית הלהט"ב. מהרבבות שהפגינו בכיכר רבין לפני שלושה שבועות ועד

חוק הלאום אפרטהייד רשמי

#فليسقط_قانون_القومية

נקודת ההשקה בין כל המחאות הללו, מהמערכה נגד גירוש הפליטים ועד למאבק נגד חוק הלאום, היא שאלת השוויון במדינת ישראל. שעה שממשלת הימין מנסה לכונן משטר אפרטהייד רשמי, גובר המיאוס ממנה ומהעומד בראשה. מערכות אלה מבטאות מאבק אזרחי, דמוקרטי והמוני על עתידה של המדינה.

אחד מלקחי המחאה החברתית ההמונית ב-2011 הוא שאסור לחשוש מהפיכת המחאה "פוליטית", ויש לדרוש את הפלת הממשלה. בזה האופן, גם אין "חצי" חוק לאום או אפשרות להכניס בו תיקונים ושינויים. אסור לשקוט עד ביטולו.

ל-20 אלף שהפגינו במצעד הגאווה הלוחמני ב-3 באוגוסט בירושלים עולה כי יש המונים המוכנים להיאבק, ויש להם למען מה להיאבק. אבל אם כל האפליות היא חוק הלאום. כאן, המחאה החלה בהפגנת האלפים במרכז תל-אביב (14.7) ונמשכת מאז במרץ רב. במוצ"ש האחרון (4.8) התקיימה העצרת ההמונית של הציבור הדרוזי בכיכר רבין, והשבוע – באותו מקום ובאותה שעה – תיערך הפגנה המונית נוספת, ביוזמת ועדת המעקב העליונה של הציבור הערבי בישראל (על מחאות נוספות - ר' עמוד 8 בגיליון זה).

על חשיבות ההפגנה שנערכה ב-4.8 בתל אביב כתב ח"כ דב חנין (חד"ש, הרשימה המשותפת) כך: "עשרות אלפי אנשים קראו 'שוויון' בהפגנה של הציבור הדרוזי בכיכר רבין, שדרשה את ביטול חוק הלאום. באותה כיכר ממש הפגינו לפני שבועיים כ-100 אלף איש בעד שוויון ללהט"ב מול ממשלה המחויבת להעמקת אי השוויון. ובמוצ"ש הקרוב שוב תתקיים הפגנה גדולה, הפעם ביוזמת ועדת המעקב העליונה של הציבור הערבי בישראל". הקרקע רועדת תחת רגליו של נתניהו. יותר ויותר אנשים

גיליון מיוחד המוקדש לחוק הלאום
רשימות מאת נועם חומסקי, סמי מיכאל, אפרים דויד וערוה סיף

מק"י וחד"ש קוראות להשתתף:
הפגנה נגד חוק הלאום הגזעני
ביוזמת ועדת המעקב של האוכלוסייה הערבית
מוצ"ש, 11 באוגוסט, 20:00, כיכר רבין, ת"א

דברים שרואים משם לא רואים מכאן

"עהד תמימי ששחררה לאחרונה מבית הכלא ריצתה עונש מאסר דומה לעונשו של החייל אלמור אזריה שהרג פלסטיני פצוע שלא סיכן איש".

(לה מונד, 29.7)

במה עוסקים אנשי הליכוד

"שלושה שבועות עברו מאז כניסת הדיירים החדשים לבית האח הגדול, בהם גם מושיקו פסל, פעיל מרכזי במפלגת הליכוד. כעת מתברר שבקרב פעילי המפלגה יש לא מעט כעס, בלשון המעטה, מאז כניסתו לבית הנצפה במדינה. הסיבה: 'צנזורה חסרת תקדים שלא מביאה את מושיקו לידי ביטוי בתכניות השבועיות', לטענתם. בתגובה הם החליטו להקים חמ"ל לקידומו, ובניסיון להשאירו בבית גייסו מתנדבים לצפות בערוץ 26 ומתוכו הפיצו את הקטעים בהשתתפותו, שלא קיבלו במה בערוץ 13. במקביל, הם גם סגרו דילים עם מחנות מעריצים של דיירים אחרים ושיתופי פעולה כדי להביא להדחת דיירים מסוימים".

(ישראל היום, 25.7)

קנוניה נוספת: מחאת הלהט"ב בשירות השמאל

"מתוך היכרות, אני יודע במובהק שבקרב הקהילה הלהט"ב יש בעלי השקפת עולם ימנית כמו גם שמאלנית, ובוודאי כאלה שאין להם עניין בפוליטיקה המוכרת. אחד הדוברים הרהוטים והמוכשרים מקרב הקהילה הוא חבר כנסת מטעם הליכוד. השתלטות השמאל על ההפגנות באמצעות אמירות פוליטיות פלגניות ומתלהמות, תוכן השלטים והכרזות והקריאה להחליף את השלטון הם מניפולציה מכוערת, מסוג המניפולציות שהשמאל הישראלי התמחה בו עוד משנות ה-30 של המאה שעברה".

(חיים שיין, פרשן ישראל היום, 25.7)

גזענות היא גזענות היא גזענות

"לאחר שיחות עם רבים מאחינו הדרוזים, עולה שאופן החקיקה של חוק הלאום פגע מאוד דווקא בהם ובמי שקשר גורלו למדינה היהודית. זו כמובן לא כוונת ממשלת ישראל".

(שר החינוך נפתלי בנט, טוויטר, 26.7)

עיתונות חוקרת (או: שקט, נהרגים!)

"ידיעות ת"א-יפו' פרסם כתבת שער בנושא תופעת תאונות הבנייה בלי להזכיר אפילו שם של חברת בנייה אחת".

(אורן פרטיקו, "העין השביעית" 26.7)

סדר עדיפויות

"הכנסת קיימה 150 שעות של דיונים על בית המקדש ואפס על הפנסיה שלנו".

(כותרת ב"דה מרקר", 23.7)

עובדה: תנועת כך הקדימה את חוק הלאום

"עו"ד איתמר בן גביר פנה ליועמ"ש אביחי מנדלבלית בבקשה שימליץ לממשלה לבטל את ההכרזה על תנועת כך כארגון טרור. המפלגה נבחרה לכנסת ה-11 בשנת 1984, אך ב-1988 נפסלה מלהתמודד בבחירות, לאחר שהוכנסו תיקונים ל"חוק יסוד: הכנסת" ו"חוק הבחירות" לכנסת המונעים מרשימות המסיתות לגזענות להתמודד. בפנייה, שהעתקה נשלח גם לשרת המשפטים שקד, נכתב: 'נדמה שאין עוד ספק כי ההכרזה נעשתה כלפי חבר אנשים שאהבת ישראל פעמה ועדיין מפעמת בקרבם, רובם ככולם לא פעלו בדרכי אלימות, והדעות שלהם – גירוש האויבים, מאבק למען מדינה יהודית ואהבת עם ישראל – הן דעות ששר הביטחון של מדינת ישראל מתהדר בהן. חוק כמו חוק הלאום הוא הבסיס להן'".

(מעריב, 31.7)

דברים בשם אומרם

ניצחון נוסף לחוק הלאום על הבייגלה והזעזע

"כשברקע עדיין לא שקטו הרוחות בעקבות אישורו של חוק הלאום השנוי במחלוקת, תקרית לא נעימה אירעה בעיר העתיקה בירושלים, לאחר שחבר מועצת העיר, אריה קניג, קיבל דיווח על מוכר פלאפל ובייגלה שמכר את מרכולתו בתשעה באב, ודאג שהפיקוח העירוני יפנה את הדוכן תוך כדי כתיבת פוסט ברשת החברתית, בו הכריז כי 'יהד את ירושלים'".

(מעריב, 23.7)

הפרשנית שנפלה על הראש

"ההתערבות של סלינגר בביטוחי הבריאות כמעט קומוניסטית – וטוב שכך".

(כותרת למאמר של מירב ארלוזורוב, "דה מרקר" 16.7)

מכתבים למערכת

פנייה לבג"ץ נגד חוק הלאום

דומה כי חקיקת "חוק הלאום" הייתה הקש ששבר את גב הגמל הדמוקרטי. אחת הדרכים לשינוי החוק, או לביטולו המלא, עוברת דרך בית המשפט העליון בשבתו כבג"ץ. כל מי שהחוק אינו מתיישב עם ערכיו באופן חד וברור מוזמן להשתתף כעתור בעתירה שתוגש לבג"ץ בימים הקרובים. הצטרפות של מאות, של אלפים, או של עשרות אלפים לעתירה – תהא אמירה של הציבור כי איננו מוכן להמשיך ולשתוק. תהיה זו הבעת סולידריות כלפי המיעוט הערבי שהחוק משפיל אותו ופוגע קשות ברגשותיו, ואמירה שתופנה לציבור הישראלי כולו ולממשלתנו, שחצתה כבר את כל הקווים האדומים. הפעם היא חצתה קו שחור, וזה כבר יותר מדי. תהיה זו גם אמירה ברורה בקול צלול לעולם כולו: ישנו בישראל ציבור גדול מאוד המתנגד באופן נחרץ לחוק. הצטרפות מסיבית לעתירה יכולה למנוע את כניסת החוק לספר החוקים שלנו. לבג"ץ נתונה הסמכות המלאה לפסול חוק הפוגע אנושות בערכי הדמוקרטיה, ובעצם מבטל את ערך השוויון שעליו נשען המשטר הדמוקרטי. ההצטרפות – על בסיס וולונטרי, והיא מחייבת חתימה על הנוסח המלא של העתירה, שיגבשו מיטב המשפטנים ושיישלח לכל המתעניין עם השלמתו. נקווה לגבש יחד מספיק כוח שיוכל להסיר מעלינו את החרפה.

לפרטים נוספים אפשר לפנות לטלפון: 052-2673467

יואב הס, ירושלים

אפשר לשלוח מכתבים למערכת באמצעות הדוא"ל: zohaderekh@gmail.com
או לחיבת דואר 26205 ת"א-יפו 6126102

חוק הלאום כמכשיר שליטה קפיטליסטי

מאת אפרים דויד

העובדים כבריטניה. לא ייתכן שחרור חברתי כבריטניה ללא שחרור לאומי של אירלנד". עוד התייחס מרקס לכך שבמפעלים באנגליה מועסקים אנגלים ואירים כתף-אל-כתף, "אבל העובד הבריטי רואה בעצמו בן לאומה שליטה, ואילו חברו האירי רואה בכל פועל בריטי נציג הכוחות השנואים הכובשים את ארצו".

מסורת המאבק המעמדי האנטי-קפיטליסטי שזורה במאבק בגזענות ובאפליה לא רק משום שערכי השוויון והדמוקרטיה (שהקפיטליזם מבטיח, אך אינו מסוגל לספק) הם ערכים סוציאליסטיים מובהקים, אלא מפני שהמאבק בגזענות הוא אינטרס תמידי של מעמד העובדים, בכל מקום.

שתיקת ההסתדרות

כאמור, מאז חקיקת חוק הלאום עולים קולות רבים הדורשים לבטלו – גם בקרב הממסד הבורגני, אולם נדם קולו של "הארגון החברתי הגדול בישראל", ההסתדרות (כפי שנוהג היור"ר ניסנקורן להדגיש בכל הזדמנות).

היה מי שפנה לניסנקורן ושאל אותו מדוע אין להסתדרות מה להגיד במפנה היסטורי זה בתולדות מדינת ישראל. הוא נתקל בתשובה מגומגמת, לפיה "ההסתדרות אינה עוסקת בנושאים פוליטיים שנויים במחלוקת". ובנימה עניינית יותר, השיב היור"ר: "איני יכול להגיע להחלטה מוסכמת בקואליציה הסתדרותית בה יושבים מהליכוד ועד חד"ש".

אלה תירוצים קלושים ואף תלושים מהמציאות. דבר לא יקרה לרוב שמאחורי ניסנקורן אם ינקוט עמדה נגד החוק הגזעני. במקרה שלו, העניין אינו "לא יכול", אלא "לא רוצה". חמורה יותר היא אמירתו: "לא נוקטים עמדה בנושאים שנויים במחלוקת". דברים דומים אמר בעת הניסיון לגירוש הפליטים ומבקשי המקלט האפריקאים, ניסיון גזעני שכשל לעת עתה כי נתקל במאבק ציבורי עיקש.

מבחינת העובדים, חוק הלאום איננו נושא "שנוי במחלוקת". זה חוק גזעני, שיש לזרוק לפח האשפה של ההיסטוריה, ולו רק בשל השלכותיו לטווח הארוך על מעמד העובדים במאבקו לשנות את החברה הקפיטליסטית מן היסוד.

יתר על כן, יש לו גם השלכות מיידיות על העובדים בישראל. כך, למשל, ממשלת הימין יכולה לחוקק מחר חוקים לפיהם רמת השכר או הסכמים קיבוציים ייקבעו על פי השתייכות לאומית/דתית. נשמע מופרך? כך היה המצב בפלשתינה/א"י בעת המנדט הבריטי (שהיה שלטון קולוניאליסטי, יש להזכיר), או בדרום אפריקה בשנות האפרטהייד.

הממשלה תוכל לקדם חקיקה לפיה עובדים לא-יהודים ישלמו אותם שיעורי ביטוח לאומי, אך בני עם האדונים יקבלו זכויות יתר. דמיוני? זה קיים כבר עשרות שנים ביחס לפועלים הפלסטינים מהשטחים הכבושים, למהגרי העבודה ולפליטים. וגרוע מכך: איסור על שביתות וצעדים ארגוניים בגלל "איומים וסכנות האורבים למדינת היהודים".

מצערת במיוחד שתיקתם של איגודים המחוברים להיאבק בגזענות ובאפליה לפי כללי האתיקה הנהוגים בהם, כגון הסתדרות המורים, ארגון המורים העל-יסודיים, ההסתדרות הרפואית, איגוד העובדים הסוציאליים ואיגוד העיתונאים. רגע, את כוח לעובדים הזכרנו? הארגון התחייב למאבק בגזענות ובאפליה במנשר שפרסם ב-1 במאי האחרון. הגיעה העת לממש התחייבות זו!

ישנה אמרה וותיקה – "הזורע רוח, יקצר סופה" (או במקרא "כי רוח יזרעו וסופתה יקצרו"). ממשלת הימין בראשות בנימין נתניהו הובילה לחקיקת חוק יסוד גזעני, והיא קוצרת מחאה מכל הכיוונים; אפילו בקרב מפקדים בכירים לשעבר במגננוני הביטחון.

רבים כתבו נגד "חוק הלאום" בציינם כי היעדרם של המושגים "שוויון" ו"דמוקרטיה" מחוק יסוד זה איננו מקרי. "החוק הזה חוקק בפזיזות", אמר בריאיון (26.7) שותפו הבכיר של נתניהו בממשלת הימין הקיצוני, שר האוצר משה כחלון. "בפזיזות"? הרי רוח החוק הרעה משוטטת במסדרונות הכנסת זה שנים רבות! הפרשנים שכתבו על החוק התייחסו (ובצדק!) למישור הדמוקרטי ולכך שהחוק ממסד משטר אפרטהייד שסודותיו נטמנו בקרקע עוד לפני שנים רבות.

אולם קיים מישור נוסף שבו חשוב להתייחס לחוק זה, המישור המעמדי. ובמילים אחרות: מהו האינטרס המעמדי העומד מאחורי חקיקת החוק? על אילו אינטרסים מעמדיים (בורגניים, כמובן!) מגינים היטב בחקיקה זו האדונים נתניהו וכחלון, "השר החברתי ביותר בתולדות ישראל" כפי שמכנה אותו חברו-ידידו יור"ר ההסתדרות אבי ניסנקורן?

בחודשים האחרונים, ובצלם של הדיונים סביב החוק הגזעני, הצמד הלא-חמד הזה הצליח להפריט את משק החשמל (ואף לחוקק חוק מיוחד לשם כך); לקדם את הפרטת כל הנמלים; להתחיל בהפרטת הדואר; ולסיים את הפרטת תעש בעסקה שערווריתית. וזו רשימה חלקית בלבד.

אך חשוב לציין, כי חוק הלאום איננו רק כיוסי כדי לקדם בסתר העברת עוד ועוד נכסים לידי ההון המקומי והבינלאומי. מטרת חוק הלאום היא, קודם כל, לפלג את מעמד העובדים על בסיס דתי ואתנו-לאומי.

חוק הלאום חותר לכונן "עם יהודי" אל-לאומי ומדומיין, ולפצל את החברה הישראלית על בסיס זה. הסולם לקביעת מעמדם של כלל אזרחי המדינה הוא דתי (אגב, יהודי-אורתודוקסי, ולא "סתם יהודי") ומעמדם של האזרחים סוג ב', סוג ג' וסוג ד' ("המעוטרים") ייקבע על פי "תרומתם" לחיזוק מכשיר הדיכוי האולטימטיבי של החברה הקפיטליסטית, כוחות הביטחון. בזה האופן מפרקת ממשלת הימין את מעמד העובדים המקומי (המורכב מיהודים, ערבים ומהגרי עבודה ופליטים בני לאומים רבים אחרים) לנהנים מפריבילגיות לפי חוק (היהודים) ולכל היתר.

הגזענות - מכשיר רב-עצמה

חייבים להכיר בכך שהגזענות משמשת מכשיר עצמתי בידי בעלי ההון. הבורגנות עשתה שימוש תדיר ב-200 השנים האחרונות בליכוי השנאה הגזענית והאיבה הדתית, ושיאה המפלצתיים ביותר נרשמו בעת המשטר הנאצי בגרמניה, הפשיזם באיטליה והאפרטהייד בדרום אפריקה.

קרל מרקס, במכתביו לחברו המהפכן הגרמני לודוויג קוגלמן, מסוף שנות ה-60 ועד שנות ה-80 של המאה ה-19, הרבה לעסוק בכך. זאת, בהקשר הכיבוש הבריטי באירלנד והשלכותיה המעמדיות של השליטה בעם האירי. מרקס שב וכתב לקוגלמן בהזדמנויות רבות כי "לא ייתכן כל שינוי חברתי לעומק בתוך בריטניה עד שלא ייפסק כיבוש אירלנד". "התמיכה בשחרור אירלנד איננה רק עניין של צדק", כתב מרקס ב-1869, "אלא אינטרס מעמדי מובהק ומידי של

שותפות ערבית-יהודית במקום ברית דמים

החלטתי לסרב להתגייס לצה"ל, מפני שלא יכולתי עוד לשתוק מול אפליה כזו. לאט-לאט הבנתי גם שלא אוכל להרגיש שייך כשמפקיעים את אדמותינו ומפלים את החברה שלנו.

במקביל גיליתי יותר ויותר את זהותי הערבית-פלסטינית, והבנתי שהמאבק בכיבוש הוא גם חלק מהמאבק שלי. החלטתי גם שלא להתנדב במסגרת השירות הלאומי. בשל סירובי להתגייס ישבתי בכלא הצבאי.

רבים בעדה לא קיבלו את המעשה שלי, ולא את מעשם של סרבנים דרוזים נוספים כמו עומר סעד ואחרים. החברה שלנו לא הפסיקה להסית נגדנו ולהוקיע אותנו כבוגדים. אך היו גם רבים, בעיקר בקרב הצעירים, שהעריכו אותנו על החלטתנו לא ללכת בעקבות העדר, ועל כך שסללנו את הדרך לבני דורנו להטיל

מתוך ההפגנה בכיכר רבין השבוע (צילום: אורן זיו/אקטיביסטיילס)

ספק בברית הדמים הזו ולסרב.

נחזור להווה: יש האומרים כי המחאה הדרוזית נגד חוק הלאום, הזוכה בסיקור תקשורתי נרחב, והפגנת הרבבות בכיכר רבין במוצ"ש (4.8) הן הפעם הראשונה שיוצאים הדרוזים לרחובות בהמוניהם. זה לא נכון.

כאמור, ההסכמים בין הממסד ל"מנהיגי העדה" נתקלו בהתנגדות עוד מראשיתם. התנועות המתקדמות הערביות-דרוזיות, התנועות נגד הגיוס, ועד היוזמה הערבית-הדרוזית ויוזמות הסירוב השונות – כולם מביעים התנגדות עקבית למדיניות הממשלה זה עשורים.

בשנות ה-80 הוכרזו יום הזעם לז'בוּד, על שם קרקע בבית ג'אן שניסתה המדינה להפקיע. המחאה העממית מנעה את הגזל. ב-2004, כשרצתה הממשלה להוביל לאיחוד כפרים דרוזיים בגליל ולשינוי שמם, יצאה האוכלוסייה הדרוזית לרחובות בהמוניה וסיכלה גם ניסיון מחיקה זה. כלומר, היו מאבקים מוצלחים שניהלה החברה הדרוזית בעבר, והם עודם מתנהלים במישורים שונים.

ובכל זאת, אפשר לזהות כעת אנשים מלב לבו של הממסד, כמו אמל אסעד או אנשי צבא בכירים אחרים, עומדים בחזית ודורשים לשנות את חוק הלאום (ואולי אף לבטלו). אסעד, תת-אלוף בדימוס, אפילו טען כי ישראל מתנהלת כעת כמדינת אפרטהייד.

ואולם, אותם אנשי צבא מבקשים להמשיך באותו קו בדיוק של "ברית הדמים" ולהעריך את הדרוזים בשל תרומתם לקולקטיב הלוחם ול"ביטחון המדינה", קרי השתתפותם בכיבוש. בקשתם לתקן את חוק הלאום מכוונת לחזרה להסדר ה"ישן" בין הממסד לעדה הדרוזית. זה לא יצלח.

התשובה האפשרית היחידה היא לשנות לחלוטין את השיח בתוך העדה שלנו. כל עוד מנסים לנהל מאבקים "דרוזיים", על טהרת העדה, מרביתה אינה רואה עצמה שייכת ליתר קבוצות האוכלוסיות כאן.

שותפות ערבית-יהודית תשרת אותנו במאבק הצודק בחוק הלאום, והיא נחוצה לכל מאבק בגזענות ובאפליה. במקביל, עלינו לאחד את החברה הערבית סביב הדרישות הצודקות לשוויון – כאזרחים שווים ולא כשכירי חרב – ובכך לשים סוף לקרע העדתי הקיים בתוך החברה הערבית בישראל.

ערוה סוף

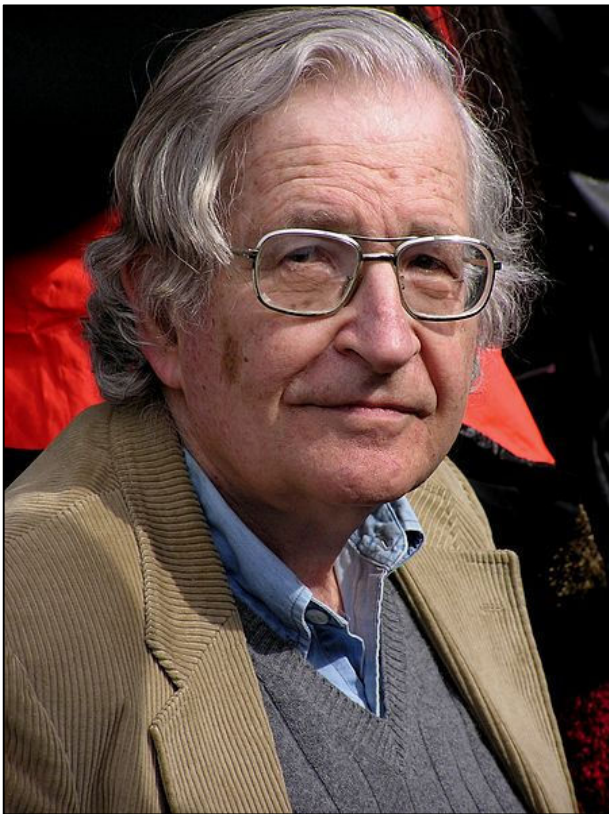
בשבועות האחרונים נחשפו רבים בעדה הערבית-דרוזית לחלק מהעוול שנעשה לנו, הדרוזים. ראשיתו, אפשר לומר, נמצא ב-1956, שנת חקיקת חוק גיוס החובה לבני העדה. כבר ב-1954 כרתו "ראשי העדה", כלומר מנהיגים שלא בחר העם (אלא מינה הממשל הצבאי), "ברית דמים" עם הממסד. בכך הם גזרו על החברה שלנו ליישם את מדיניות הפרד ומשול מול אזרחי ישראל הפלסטינים. זרם חינוך ייחודי לדרוזים, המעודד זהות ישראלית וגיוס לשירות קרבי, הוקם, והצעירים למדו להתכחש לזהותם הלאומית ולבני עמם.

ב-1954, בעת חתימת ההבנות בין המוכתרים שמינה הממשל הצבאי ב-13 כפרים דרוזיים לבין המדינה, התנגדו רבים מהאזרחים הדרוזים לגיוס החובה. אלפים התאספו במחאה בנבי שועייב, אתר דתי קדוש לדרוזים הממוקם בגליל התחתון. כשני שלישים מאוכלוסיית העדה עמדו אז מאחורי המחאות ההן, אך המדינה ראתה במיעוט מייצג של הציבור הדרוזים, מאז ועד היום, נפגעים פעם אחר פעם ממדיניות

הממשלות הגזעניות: 80% מאדמות הדרוזים נגזלו מאז קום המדינה; הזהות הערבית של רבים הופקעה ומוססה; ועשרות משפחות דרוזיות איבדו את ילדיהן במלחמות מיותרות. חוק הלאום חושף את שניסתה הממשלה תמיד לטשטש: הדרוזים הם אזרחים סוג ב' במדינת ישראל, ותחת ממשלות גזעניות לעולם לא יוכלו האזרחים הערבים להרגיש שייכים.

סיפורי האישי יכול להדגים כיצד הסכסוך הלאומי משפיע על הדרוזים. בגן, למשל, נדרשתי פעם אחר פעם לצייר את דגל מדינת ישראל בצד דגל העדה. היו מדברים עמנו על "הנושאים המאחדים בין העדה הדרוזית למדינת ישראל", ועל חשיבות הגיוס לצבא. בבית, לעומת זאת, נתקלתי בחדרו של אבי בתמונות של יאסר עראפת, בדגל פלסטין ובתמונות המנהיג הדרוזי הלבנוני כמאל ג'ומבלט. שאלתי את עצמי: איפה אני? האם אני פה או שם? האם אני ישראלי או פלסטיני?

מה מקומה של הזהות הדרוזית בסיפור הזה? כל ילדוטי עסקתי בשאלות אלה. בגיל 14 הייתי מעורב במועצות נוער ארציות ובתנועות הקשורות במשרד החינוך. שם נחשפתי לעוול הנעשה לנוער הדרוזי. לדוגמא, בכל המגזר הדרוזי לא היו בזמנו יותר מארבעה מועדוני נוער, בעוד שביישובים יהודיים שכנים פעלו שלושה או ארבעה מועדונים בכל יישוב.

הבלשן והוגה הדעות פרופ' נועם חומסקי (צילום: ויקימדיה)

ההיגיון הגזעני של חוק הלאום

לפני שנים, קבע בג"ץ כי ישראל היא "המדינה הריבונית של העם היהודי". באמצעות שורה של חוקים וצעדים בירוקרטיים, יותר מ-90% מאדמות המדינה מוגבלות למגורי יהודים ולשימושם בלבד. מאזרחיה הערבים של ישראל נמנעת הזכות להקים יישובים, כשמנגד יותר מ-700 יישובים חדשים הוקמו עבור יהודים מאז קום המדינה.

"חוק הלאום" מקבע עקרונות אלה בחוק יסוד, וכן הוא מנמיך את מעמדה של השפה הערבית. אין יותר מקום להעמיד פנים, כאילו מדינת ישראל מעניקה שוויון זכויות לכל אזרחיה. ובשטחים הכבושים, המצב גרוע הרבה יותר – בייחוד בעזה הנצורה, שלפי דוחות האו"ם עד 2020 ייעשה בלתי-אפשרי לחיות בה.

ובינתיים, וושינגטון מספקת תמיכה מפוארת למדכאים. לאנשי מצפון ברחבי העולם אסור לשאת ולקבל את הפשעים הללו. עלינו להביא אותם לידי סיום. אני שמח לשמוע על קיום כנס המתנגד להגיון הגזעני של "חוק הלאום" ומיסודו כחוק יסוד במדינה ושולח ברכתי. כולי תקווה שהתנגדותכם הצודקת תניב תנועה עממית רחבה שתסכל את השערורייה הגזענית הזו.

נועם חומסקי

חוק הלאום גוזר בידוד מהמרחב

כאשר התחדדו הוויכוחים על הגדרתה של ישראל כמדינה יהודית-דמוקרטית או דמוקרטית-יהודית, תיארתי בעיני רוחי איזו סערה הייתה מתחוללת אילו הייתה צרפת מגדירה את עצמה כמדינה קתולית-דמוקרטית, או אילו ארצות הברית הייתה מגדירה את עצמה כמדינה נוצרית-פרוטסטנטית-דמוקרטית.

לא שיערתי כי המחלוקת הלוהטת תשמש הכשרה ל"חוק הלאום", שיפנה עורף לערכי יסוד של הדמוקרטיה, ושלפיו תוגדר מדינת ישראל כ"מדינת הלאום של העם היהודי", שמעמדה של השפה הערבית ייפגע והיא לא תיחשב עוד שפה רשמית, ושתתאפשר הקמת יישובים קהילתיים על בסיס דת ולאום.

אני חש בחילה וחרדה נוכח החוק הגזעני הזה. הפגיעה שלנו, היהודים, במי שאינו יהודי – היא אסון לאומי. אני מגדיר את עצמי כאזרח ישראלי וכיהודי-ערבי. אני סופר עברי אבל לא אשכח לעולם כי הערבית היא שפת אם שלי, השפה שדיברתי בה עם אמי עד יום מותה בגיל מופלג, 103. כאשר עמדתי מול קברה של אמי, חשבתי עליה בשפה שבה ינקתי.

אנו חיים במרחב ערבי עצום, ובכל הקשור בסביבת חיינו, דיכוייה של השפה הערבית הוא בבחינת עצימת עיניים והליכה על חבל בוגדני של בורות. הפגיעה בשפה הערבית מנציחה את הבדידות שלנו באזור.

גם האימפריה העות'מנית רדפה את השפה הערבית, ואפילו הגדילה לעשות כאשר הוציאה להורג סופרים שהעזו לכתוב בערבית. עשב באוש צמח על קברה של האימפריה היא ואילו השפה הערבית עודנה חיה וקיימת.

חוק הלאום מטיל פצצה קטלנית במתן לגיטימציה למדינה להקים יישובים קהילתיים מופרדים על בסיס של דת ולאום. זו התגשמות החלום הוורוד של המתנחלים, חלום של צפרדע השואפת לבלוע פרה. אנחנו מכירים היטב יישובים קהילתיים כאלה של הצרפתים באלג'יר, של האנגלים ברוז'יה, של ההולנדים בדרום אפריקה. יישובים כאלה עברו מן העולם.

חוק המתעלם מזכויות אדם לכלל האזרחים – לא זו בלבד שהוא פוגע באזרחים שאינם יהודים; חוק זה פוגע גם ביהודים. זהו חוק התאבדות של עם ששגשג ושרד רק בזכות הגשרים שבנה עם עמים אחרים, עם תרבויות אחרות ועם שפות אחרות.

אם חפצי חיים אנו, אם בראש מעייננו גורלה של המדינה, ואם מצפון לנו, ראוי לכולנו – יהודים וערבים – להוקיע את החוק הגזעני הזה ולפעול לביטולו, ויפה שעה אחת קודם.

סמי מיכאל, סופר

דברי שני האישים הוקראו בכנס החירום הערבי-יהודי שנערך (29.7) בבית הגפן, מרכז התרבות האלטרנטיבי בשכונת הדר בחיפה. מאות יהודים וערבים נטלו חלק באירוע ומילאו את האולם עד אפס מקום, זאת למרות ניסיונה המקארטיסטי של שרת התרבות, מירי רגב, לאסור על קיום הכנס.

ההפיכה, היה הצבא חופשי מפיקוח פרלמנטרי. עתה אפשר להגיד שארדואן מפקח עליו ישירות. אינדיקציה לכך היא שהרמטכ"ל של הצבא הטורקי כעת הוא גם שר ההגנה בממשלתו החדשה של ארדואן.

הגל השני של הדיכוי אחרי ניסיון ההפיכה הופנה נגד הכוחות הדמוקרטיים, השמאליים והכורדיים בטורקיה. זו ההפיכה האזרחית שה-AKP מובילה מאז קיץ 2015 כתגובה למשבר בהגמוניה. התפישה המנחה את AKP כרגע רואה בקיטוב פוליטי אמצעי לחזק את ארדואן.

לגישתם, בעת מלחמה מיישרת החברה קו עם המדינה. זו גישה דומה לגישת הימין בישראל. המשטר החל להפיץ טענות לפיהן כורדים ואנשי שמאל פועלים בחתרנות נגד המדינה. חסינות חברי הפרלמנט הוסרה. חברי פרלמנט וראשי ערים של HDP נחקרו, ורבים מהם נאסרו בשל חברות בארגוני טרור. סלאחדין דמיטראש, מנהיג HDP, כלוא מאז 2016. כמו כן, הממשלה סוגרת כלי תקשורת שמאליים.

זו גישה מבוססת אלימות. ואכן, מאז שאומצה האלימות מושלת. סידרת פיגועים רצחניים בוצעה נגד HDP והמדינה לא מנעה אותם. מבחינת המשטר, כיוון דאעש את האלימות ל"מקום הנכון". נוסף לכך, הפסיק ארדואן את תהליך השלום עם הכורדים במזרח המדינה והחל במלחמת אזרחים נגדם. יש להסתכל על כל התהליכים האלה כחלק מאסטרטגיית הקיטוב של ה-AKP.

הגל השלישי של המתקפה – הפלישה לאזור הכורדי עפרין בסוריה. הצבא הטורקי התקיף אזור כורדי זה בשיתוף פעולה עם ג'יהאדיסטים שכרתו עמו ברית. הם התקיפו את עפרין משלוש סיבות: ראשית, בשל התנגדות לכל הגדרה עצמית כורדית; שנית, מפני שהמדיניות של ארדואן בסוריה כשלה והוא צריך היה להדגיש את כוחו; שלישית, כי לחימה מחוץ למדינה מסיטה את תשומת הלב מבעיות הפנים.

ממשלת טורקיה מדברת באופן מובהק למדי על ערכיזציה וטיהור אתני של עפרין, כלומר יישוב מחדש של פליטים סורים הנמצאים בטורקיה ושל ג'יהאדיסטים שנסו מאסד. בטורקיה, יותר מאלף מתנגדים לחימה נעצרו. המלחמה בהחלט עזרה לארדואן לנצח בבחירות שנערכו ב-18 ביוני.

השאלה עתה היא, אם ניסיונות אלה של ארדואן פתרו את המשבר בהגמוניה של AKP. אני חושב שלא, בעיקר מפני שישנו משבר כלכלי עמוק. ערכו של המטבע הטורקי ירד בכ-30% מאז תחילת השנה. ההשקעות הזרות, שהיו גולת הכותרת של תקופת ארדואן, ירדו אף הן דרסטית. הממשלה מפריטה באופן מסיבי: כעת היא מפריטה חברות סוכר ואגמים. לא נותר עוד מה להפריט.

השלטון של AKP תמיד התבסס על תכניות בנייה ציבוריות (גשרים וכדומה) ותכניות רווחה לנאמנים (דרך המפלגה ולא דרך המדינה). עכשיו, קרן המטבע הבינלאומית הצהירה כי טורקיה צריכה להתחיל במדיניות צנע. זה לא קרה כבר 15 שנים. גם לא אחרי המשבר של 2008. הצנע עשוי לערער את בסיס התמיכה של ארדואן.

עוד סדק שנפער – הקואליציה האלקטורלית שבעזרתה ביצע ארדואן את המהפכה הפסיבית שלו התבססה, מאז 2002, על מפלגתו שלו (מפלגת הצדק והפיתוח), על כוחות אסלאמיים, על הכוחות הגולניסטיים ועל תושבי מרכז אנטוליה. גם ליברלים תמכו בו אז. קואליציה זו כבר לא קיימת. נשארה רק הקבוצה הקטנה שסביב ארדואן.

ובינתיים, התנגדות העם מתגברת דרך מפלגת העמים למרות הדיכוי. לי זה מזכיר את רוחם של הפלסטינים בשטחים הכבושים.

נמרוד פלשנבר

כרם שמברגר אוזח בדגל הכוחות הכורדיים בסוריה (צילום: זו הדרך)

סדק בהגמוניה

המצב הפוליטי בטורקיה מייאש מאוד אך יש גם סיבות לאופטימיות

בשבוע שעבר (30.7) נערכה במשרדי קרן לוקסמבורג בתל אביב, בשיתוף עם ארגון "אקדמיה לשוויון", שיחה בנושא המצב הפוליטי הנוכחי בטורקיה. **כרם שמברגר**, חוקר תקשורת טורקי-גרמני ממינכן וחבר בתנועה "שמאל מרקסיסטי", סקר בהרצאתו את משבר ההגמוניה שארדואן ומפלגתו (AKP) מצויים בו, את הכלים שבאמצעותם מחרף השלטון את הדיכוי המדיני, ואת הסדקים הנפערים באותו פרויקט בשנים האחרונות. להלן תמצית דבריו:

מפלגת AKP נמצאת בשלטון בטורקיה מאז 2002. משבר ההגמוניה שלה החל בחמש שנים האחרונות, מאז מחאות גזי באיסטנבול וברחבי טורקיה ב-2013. בשנה זו ה-AKP גם שברה את בריתה האסטרטגית עם התנועה הגולניסטית – איסלאמית חזקה בהנהגת פטהוללה גולן, שהשתלטה יחד עם מפלגתו של ארדואן על מנגנוני המדינה. המשבר העמיק ב-2015 כשתנועתו של ארדואן איבדה את הרוב בפרלמנט, מפני שמפלגת העמים השמאלית (HDP) נכנסה לפרלמנט עם 13% מהקולות. HDP מצוירת לרוב כמפלגה פרו-כורדית, אבל היא לא רק פרו-כורדית, אלא מפלגת שמאל פרו-דמוקרטית.

ניסיון ההפיכה הצבאית ביולי 2016 היה חובבני. השירות החשאי הטורקי (MIT) ידע מבעוד מועד על כוונות ההופכים, ואפשר להם לנסות לבצע את ההפיכה, תוך ידיעה שבתגובה לניסיון זה אפשר יהיה להאיץ דרסטית את השתלטות ארדואן על מנגנוני המדינה. כך היה.

צריך להבין איך הצליח ארדואן לשנות את טורקיה מאז ניסיון ההפיכה ב-2016. השלב הראשון היה טיהור מנגנוני המדינה מכוחות גולניסטים וכאמליסטים: 146,000 איש פוטרו משירות המדינה. כיום 80,000 עדיין מוחזקים במאסר. מצב חירום הוכרז מיד אחרי ההפיכה, והוסר רק לפני כמה שבועות. ארדואן משל באמצעות צווים נשיאותיים. האחרון שבהם פיטר עוד 18,000 עובדי מדינה.

נוסף לכך, ארדואן הצליח להכפיף את הצבא למרותו. לפני

המערכה למען ארד א-רוחה

ריאיון עם עדנאן מחאמיד, קומוניסט ותיק מאום אל-פחם

זיתים. זה האוכל שלנו. אנחנו מוכרים חלק מהיבול. אנחנו נעבד את האדמות גם באזור הסגור. אנשי הצבא עזבו, אבל דאגו שלאוהל יגיעו אנשים שזיהינו כ"מודיעים" של השב"כ. הפעילות באוהל המחאה נמשכה 24 ימים מרגשים והזדהות איתנו גברה. ואז, ב-27 בספטמבר, הקיפו את האוהל 150 אנשי משמר הגבול וכתגבורת – חמישה אוטובוסים עם חיילים. הם פינו את כולנו באלימות רבה וגם ירו לעברנו אש חיה. אני נפצעתי ביד וברגל.

מאה שנים למפלגה

כיצד הגיבו התושבים?

בתגובה לאלימות משמר הגבול התארגנה מיד הפגנה בצומת אום אל-פחם.

מאות שוטרים שנערכו מראש תקפו את ההפגנה בגז

מדמיע, בקליעי גומי ובאש חיה. באותו בוקר פרצו שוטרים חמושים לתיכון השוכן על גבעה ליד צומת אום אל-פחם. השוטרים ירו רימוני גז מדמיע וקליעי גומי לעבר 1,600 התלמידים ולעבר המורים. כמאתיים תלמידים נפצעו ושניים מהם איבדו את הראיה בעין אחת. שוטרים מנעו מאמבולנסים להיכנס לעיר ולפנות פצועים.

בעימותים נפצעו 760 אזרחים.

ועדת המעקב של האוכלוסייה הערבית הודיעה על שביתה כללית למחרת, ב-29 בספטמבר. על רקע ההתגייסות ההמונית למערכה הציבורית בדרישה לפתיחת שטחי א-רוחה לעיבוד, ובהתערבות של גופים ציבוריים ואישים, וביניהם נשיא המדינה עזר וייצמן, הגיעו נציגי התושבים והמשטרה להסכם בדבר פינוי השוטרים והתפנות התושבים מהכביש.

מה היו תוצאות המערכה?

התוצאות לא היו מיידיות, אבל חיוביות. על בסיס המלצות ועדת חקירה, נחתם בדצמבר 2000 הסכם בין נציגי משרד הפנים לוועד הציבורי להגנת אדמות א-רוחה. לפי ההסכם, בוטל צו שטח סגור לגבי 7,000 דונם של קרקעות פרטיות; הצבא התחייב לפרק שני מחנות צבא ביישובים עין אברהים וכפר קרע; והוחלט להרחיב ב-12 אלף דונם שטחי השיפוט של שש רשויות מקומיות בוואדי עארה. חלפו עוד חמש שנים, עד ששר הפנים חתם על הצווים שהרחיבו את שטחי השיפוט.

הישגים משמעותיים. המערכה מאחוריהם?

בהחלט לא. הממשלה מתעקשת להמשיך ולגזול את קרקעותינו. ב-2013 נודע לנו, כי קו מתח גבוה, שהיו אמורים למתוח צפונית לא-רוחה, יימתח דווקא באדמות אלה וכך יגזלו מאיתנו 4,500 דונם.

אנו בעיצומה של המערכה החדשה. הכנו הצעה חלופית שחברת החשמל תומכת בה, אך הממשלה עדיין מתעקשת. המאבק להגנת אדמות א-רוחה נמשך.

תמר גוז'נסקי

"נולדתי ב-1941 בכפר א-לג'ון, שעל אדמותיו שוכן היום קיבוץ מגידו. הכפר נכבש ב-1948, ומשפחתי נמלטה לאום אל-פחם. כנער יצאתי לתל-אביב ועבדתי כמסגר וכפועל בניין" – סיפר בריאיון עמו עדנאן עבד אל-האדי מחאמיד (ר' צילום), קומוניסט ותיק מאום אל-פחם.

עדנאן מחאמיד נמנה עם מובילי המערכה הציבורית החשובה שניהלו תושבי אום אל-פחם והסביבה להגנת זכותם לעבד את אדמותיהם באזור הפורה הנקרא ארד א-רוחה (ובעברית: האדמה הטובה). במלאת 20 שנה למערכה, משתף עדנאן מחאמיד את קוראי "זו הדרך" בזיכרונותיו.

מדוע פרץ המאבק על אדמות א-רוחה?

הצבא הכריז על אדמות א-רוחה כשטח צבאי סגור. אבל מ-1957 הרשו לבעלי הקרקעות, וביניהם אבי, לעבד אותן כאשר לא נערכו בהן אימונים. גידלו שם בעיקר ציצי זית ושקד.

במאי 1998, בעודי מחלק כרוז שפרסמה חד"ש לקראת הבחירות להסתדרות, אמר לי אחד ממכריי: 'אדמות א-רוחה הלכו! בעוד ארבע שעות יש התייעצות בנושא בעירייה'.

הלכתי לפגישה, ושם דיווח ראש העירייה ראאד סלאח, כי הרמטכ"ל אמנון ליפקין-שחק חתם על צו המונע גישה לאזור 170, ששטחו 42 אלף דונם, ובכלל זאת קרקעות בבעלות פרטית. האזור משתרע מכפר קרע ועד ביאדא. לפי הצו, עיבוד השטחים מותנה בקבלת רישיון מראש ובתנאים נוספים.

אמרתי לראש העירייה: 'יושבים פה משפטים, אבל היכן בעלי האדמות?'

המערכה צריכה להיות עממית. נקבעה פגישה נוספת כעבור יומיים, ואליה הגיעו 170 משתתפים.

לאחר שסגן ראש העירייה תיאר את המצב, קמתי והצעתי שנתחיל בהפגנות בכל ששי-שבת בצומת אום אל-פחם, ונדרוש לבטל את הצו ולאפשר לבעלי הקרקע לעבד את שטחיהם ללא צורך ברישיון. ההצעה נתקבלה, וההפגנה הראשונה נערכה ב-24 במאי. בהמשך נערכו הפגנות בקריה בתל-אביב, מול משרד הביטחון ומול הכנסת.

מי ניהל את המערכה?

הוקם ועד ציבורי שכלל 37 נציגים מאום אל-פחם, ערערה מוסמוס, ביאדא, מועאוויה ויישובים נוספים.

הוועד החליט להקים אוהל מחאה על קרקע פרטית באזור. האוהל הוקם ב-4 בספטמבר. הצבא והמשטרה הציקו למתכנסים באוהל, אך אלה שאבו עידוד ממשלחות הזדהות רבות מהגליל, מתל-אביב, מחיפה ומהנגב.

כשבועיים לאחר הקמת האוהל הגיעו שמונה אנשי צבא ומשטרה וביקשו לשוחח עם הוועד. אמרנו להם: כל הנוכחים באוהל הם הוועד. נציג המשלחת הודיע שהאוהל הוקם בשטח צבאי סגור, וכי יש צו לפינויו תוך 24 שעות.

מחמוד קאסם (אבו מג'ד), אחד מחברי הוועד השיב: 'זו האדמה שלנו. אנחנו סיקלנו את האבנים, חרשנו ושתלנו

סרבוניס חדשים בכלא

בצומת אבליים שליד שפרעם. כמו כן, נוסעיה של שיירת מכוניות שיצאה מכפר קרע לירושלים השתתפו בהפגנה מול הכנסת בעת שנערך בה דיון פגרה מיוחד (8.8) בהשתתפות ראש הממשלה בנימין נתניהו.

משלחת פלסטינית בכנס השנתי של אקדמיה לשוויון

האסיפה השנתית השלישית של אקדמיה לשוויון, התארגנות המרצים והסטודנטים השמאליים במוסדות ההשכלה הגבוהה בישראל, נערכה בשבוע שעבר (1.8) בתיאטרון תמונע בתל אביב.

באסיפה השתתפו כמאה מרצות ומרצים מכל המוסדות להשכלה גבוהה, ממכללת תל-חי ועד לקמפוס אילת של אוניברסיטת בן גוריון. כמדי שנה, נטלו חלק בדיונים גם מרצים ישראלים המלמדים במוסדות להשכלה גבוהה במדינות אחרות. לפי נתונים שמסר מתן קמינר, חבר הנהגה שסיים את תפקידו זה עתה, בארגון חברים כ-400 מרצים.

קמינר מסר דוח מפורט על הפעילות הענפה של ההתארגנות בשנה החולפת, שכללה מאבק בהטרדות מיניות באקדמיה, השתתפות במערכה למען העסקה ישירה באוניברסיטאות ומשלחת סולידריות שהצטרפה למחאה בעת משפטם של אקדמאים בטורקיה.

חלק פעיל בדיונים נטלה משלחת פלסטינית בראשותו של ד"ר דיראר עליאן, סגן נשיא האוניברסיטה הטכנית בטול כרם. בהשתתפות חברי המשלחת, בחנה האסיפה דרכים לשיתוף פעולה בין מרצים הפעילים נגד הכיבוש באקדמיה הישראלית לבין עמיתיהם בשטחים הכבושים.

הלל גרמי (צילום: מסרבות)

לוהאר אלטמן (18, תושבת קציר) והלל גרמי (19, תושב יודפת) התייצבו השבוע (6.8) בבקו"ם תל השומר והצהירו על סירובם לשרת בצבא.

עבור גרמי, תהא זו תקופת הכליאה השנייה, לאחר שעצרה אותו בכיתו המשטרה הצבאית בשבוע שעבר (29.7) והוא נכלא לתקופה בת שישה ימים. בריאיון לטלוויזיה החברתית, סיפר (2.8): "בחרתי שלא לצאת מהצבא דרך קב"ן כי אני מעוניין להציג את המהלך כחולשה שלי, אלא כדרך לבקר את המערכת. אני מקווה שהבחירה שלי תגרום לנערים לפני גיוס לשאול את עצמם שאלות על מה שראו כמובן מאליו".

ביום שישי (3.8) קיימו השניים, יחד עם פעילי רשת מסרבות המעניקה לסרבנים תמיכה וליווי, מיצג מחאה בשוק הכרמל בת"א. במסגרת המיצג, ישבו שני הסרבנים סביב שולחן השבת והזמינו עוברים ושבים לשמוע אותם ולדבר עמם. אלטמן הסבירה: "זה עיבוד לעבודת אמנות שעשיתי בעבר. השאלה של מיליטריזם מעסיקה אותי, ולכן יצרתי שולחן שבת שבו במקום על הלחם, מברכים על הלוחם".

מתרחבת המחאה נגד חוק הלאום

הפגנת הענק הערבית-יהודית במוצאי שבת (11.8) בתל אביב תהא שיאן של פעילויות מחאה רבות נגד חוק הלאום. בשבת (4.8) קיימו עשרות פעילי חד"ש ומק"י משמרת מחאה בנושא זה מול ביתו של שר האוצר משה כחלון בחיפה. שורה של אירועי מחאה התקיימו ביוזמת ועדת המעקב העליונה לענייני הציבור הערבי בישראל. ביום שישי (3.8) נערכה הפגנה בהשתתפות מאות בכניסה לכפר ג'דידה. למחרת (4.8) השתתפו עשרות במשמרת מחאה בצומת ראס עאמר (כביש 444). השבוע (5.8) התקיימה משמרת מחאה גם

מק"י - מחוז ת"א-יפו וסניף רמלה
אבלים על מותו של הלוחם לשלום ולצדק,
הקומוניסט הוותיק
עיסא דביט

מרקסיזם במאה ה-21: מפגש שני

קורס רעיוני בן שבעה מפגשים ביוזמת סניף מק"י ת"א. המפגש ידון בגישות מרקסיסטיות לאקולוגיה ולטביה בהשתתפות ח"כ **דב חנין** (חד"ש, הרשימה המשותפת) והאנתרופולוג **מתן קמינר**.

יום ד', 8 באוגוסט, 20:00, אחד העם 70, ת"א

גלריית הגדה השמאלית

לשונעות: תערוכת רישום

תערוכת רישום של האמניות **שי-לי הורודי והדס אורדן**

התערוכה פתוחה עד סוף חודש אוגוסט,

בימי שני (14:00-17:00) ובימי שישי ושבת (11:00-14:00)

פתיחה חגיגת: **יום ה', 9 באוגוסט, 20:00, אחד העם 70, ת"א**

מועדון קולנוע בגדה השמאלית

יול - ילמז גונאי, סריף גורן

1982, טורקיה, שוויץ וצרפת (טורקית וכורדית; כתוביות באנגלית)

לאחר ההקרנה תתקיים שיחה בהשתתפות **רפאל בלולו**

מוצ"ש, 11 באוגוסט, 17:00, אחד העם 70, תל אביב